

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE W EDUKACJI

zestawienie bibliograficzne w wyborze

Prezentowana bibliografia ma celu przybliżenie nauczycielom pracującym z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych najnowszych publikacji na temat idei projektowania uniwersalnego. Koncepcja *Universal Design for Learning*, znana od lat 80-tych XX wieku, nadal znajduje swoje ważne miejsce w myśleniu o edukacji włączającej oraz tworzeniu warunków do jej realizacji. Wybrane materiały odnoszą się do wszystkich etapów kształcenia, jednak poziom akademicki uwzględniono tu sygnalnie.

W zestawieniu umieszczono opisy książek oraz artykułów wydanych w formie papierowej i dostępnych w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Olsztynie, i/lub w formie elektronicznej. Te mają wolny dostęp w uznanych, oficjalnych bazach internetowych (aktualność hipertączy zweryfikowano 5 września 2024 r.). Pozycje bez linków oznaczają tradycyjnie wydane czasopisma dostępne w naszej czytelni.

Proponowane materiały mogą być przydatne pedagogom, którzy realizują zadania projektu Instytutu Badań Edukacyjnych pt. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”.

Mamy nadzieję, że przegląd poniższych źródeł będzie dla Państwa pomocny i inspirujący. Zapraszamy do lektury!

KSIĄŻKI

1. Dostępna edukacja akademicka / Ewa Domagała-Zyśk. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2023. – 131 s.
M.in.: Założenia modelu projektowania uniwersalnego ; Założenia modelu projektowania uniwersalnego w edukacji ; Model projektowania uniwersalnego w edukacji akademickiej.
[Wersja elektroniczna książki dostępna na stronie Repozytorium Instytucjonalnego KUL](#)
2. Model dostępnej szkoły / autorzy modelu Marcin Dziótko, Magdalena Kocejko, Joanna Piwowońska ; redakcja merytoryczna Katarzyna Guratowska, Marcin Dziótko, Joanna Piwowońska, Anna Rdest. – Warszawa : Fundacja Fundusz Współpracy ; Kraków : Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego ; Rzeszów : Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego ; Gdańsk : Politechnika Gdańska ; Sulęcín : Stowarzyszenie Młodych Lubuszan, [2023]. – 230, [2] s.
M. in. o projektowaniu uniwersalnym, realizacji standardu dostępności architektonicznej oraz standardu dostępności edukacyjno-społecznej.
Wypożyczalnia 185613
[Link do katalogu biblioteki](#)
[Wersja elektroniczna książki dostępna na stronie projektu Dostępna Szkoła](#)
3. Model dostępnej szkoły : podręcznik wdrożeniowy / Monika Cabała [i 9 pozostałych] ; redakcja merytoryczna Agnieszka Niedźwiedzka, Iwona Donocik, Joanna Piwowońska, Marcin Piwowski. – Warszawa : Fundacja Fundusz Współpracy ; Kraków : Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, [2023]. – 248, [3] s.
Wypożyczalnia 185614
[Link do katalogu biblioteki](#)
[Wersja elektroniczna książki dostępna stronie projektu Dostępna Szkoła](#)
4. Projektowanie uniwersalne w przestrzeni uniwersyteckiej : idee, możliwości, dobre praktyki / pod redakcją Marty Mirosławy Perkowskiej, Tomasza Bajkowskiego. – Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2022. – 345 s.
Zawiera m.in.: Refleksja o postawach wobec idei projektowania uniwersalnego / Marta Mirosława Perkowska. Projektowanie uniwersalne w edukacji : od teorii do praktyki / Agnieszka Sakowicz-Boboryko, Dorota Otapowicz. Szkoła jako organizacja ucząca się w świetle idei projektowania uniwersalnego / Urszula Kulikowska, Michalina Stankiewicz. Wrażliwość międzykulturowa jako element przygotowania pedagogicznego nauczycieli pracujących w środowisku zróżnicowanym kulturowo / Urszula Namiotko
[Wersja elektroniczna książki dostępna na stronie projektu Zwiększenie kompetencji kadry dydaktycznej Uniwersytetu w Białymstoku z zakresu projektowania uniwersalnego](#)

5. Szkoła dla każdego : od idei do realizacji : z doświadczeń pierwszego Łódzkiego Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą / Beata Jachimczak, Dorota Podgórska-Jachnik, Anna Tomaszewska. – Łódź : Wydawnictwo i Pracownia Poligraficzna Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2023. – 281 s.
Zawiera m.in.: *Każdy się uczy : uniwersalne projektowanie (Universal Design for Learning – UDL) w pracy z grupą zróżnicowaną* – Agnieszka Olechowska, Beata Jachimczak. *Scenariusz lekcji języka polskiego dla klasy ósmej nt. Zosia i Tadeusz z „Pana Tadeusza” – młodzi ludzie podobni do nas?* / Beata Wielkopolan. *Zamiast (jednego) scenariusza : plan daltoński – edukacja nakierowana na potrzeby dziecka (edukacja wczesnoszkolna)* / Anna Sowińska
[Wersja elektroniczna książki w otwartym dostępie na stronie Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego](#)
6. Uniwersalne Projektowanie w Edukacji : doświadczenia nauczycieli: Austria, Litwa, Polska, Finlandia / redakcja Alvyra Galkienė. – 2021. – 103 s.
Zawiera m.in.: *Uniwersalne projektowanie w edukacji jako czynnik sukcesu edukacyjnego wszystkich uczniów* / Alvyra Galkienė. *UDL w Tähtikunnan koulu Sodankylä, Finlandia* / Päivi Neitola, Auli Näsi, Irja-Kaisa Lakkala. *Wzorce udanych lekcji opartych na UDL w Wileńskiej Szkole Balsiai* / Asta Antulienė, Giedrė Vaišnoraitė.
[Książka elektroniczna dostępna na stronie Szkoły Podstawowej nr 128 w Krakowie uczestniczącej w projekcie Erasmus+](#)

ARTYKUŁY I ROZDZIAŁY Z KSIĄŻKI I CZASOPISM

7. Dostosowanie lekcji języka angielskiego jako obcego do potrzeb uczniów z dysfunkcją słuchu w nauczaniu wczesnoszkolnym / Ewa Domagała-Zyśk // Szkoła Specjalna. – 2018, nr 1, s. 12-20
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)
8. Koncepcja projektowania uniwersalnego w edukacji / Dorota Chimicz, Anna Prokopiak // Szkoła Specjalna. – 2021, nr 1, s. 28-38
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)
9. Konstruktywizm i pedagogika różnorodności w kontekście edukacji włączającej / Jolanta Rzeźnicka-Krupa // Problemy Wczesnej Edukacji. – 2020, nr 4, s. 153-166
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)
10. Model projektowania uniwersalnego w akademickiej edukacji inkluzyjnej : strategie i rekomendacje / Ewa Domagała-Zyśk // W: *Oblicza życia : księga jubileuszowa profesor Doroty Kornas-Bieli* / redakcja naukowa Ewa Domagała-Zyśk, Aleksandra Borowicz, Renata Kołodziejczyk, Klaudia Martynowska. – Lublin : Wydawnictwo Episteme, 2021. – S. 858-870
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na stronie Repozytorium Instytucjonalnego KUL](#)
11. Neuroplastyczność z perspektywy pedagogicznej / Agnieszka Olechowska // W: *Rozwój w okresie dzieciństwa : wsparcie pedagogiczne* / redakcja naukowa Agnieszka Bieńkowska, Dorota Danielewicz. – Warszawa : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2022. – S. 9-31
M.in.: *Planowanie uczenia się i nauczania w środowisku "przyjaznym mózgowi"* ; *Zasady uniwersalnego projektowania w edukacji (universal design for learning, UDL) : sposoby sprzyjające budowaniu zaangażowania, sposoby prezentowania treści kształcenia, sposoby przyswajania wiedzy i umiejętności.*
Wypożyczalnia 185151
[Link do katalogu biblioteki](#)
12. Projektowanie lekcji dla każdego / Katarzyna Szczepkowska // Dyrektor Szkoły. - 2022, nr 9, s. 50-53
Universal Design Learning – model nauczania, jego zasady, środki prezentowania wiedzy, sposoby działania i realizacji, formy angażowania uczniów.
13. Projektowanie uniwersalne jako perspektywa metodyczna edukacji włączającej / Tomasz Knopik, Beata Papuda-Dolińska, Katarzyna Wiejak, Grażyna Krasowicz-Kupis // *Niepełnosprawność : dyskursy pedagogiki specjalnej.* – Nr 42 (2021), s. 53-69
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)

14. Projektowanie uniwersalne przestrzeni w przedszkolu jako odpowiedź na szczególne potrzeby dzieci / Sabina Wieruszewska-Duraj // Student Niepełnosprawny. –Nr 21 (14 ; 2021), s. 27-36
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)
15. Projektowanie uniwersalne w bibliotece / Małgorzata Caban // W: Biblioteka w sercu : jak być bibliotekarzem XXI wieku? : materiały z 14. Forum Młodych Bibliotekarzy Zabrze-Katowice, 8-9 września 2022 / redaktor prowadzący Marta Lach. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP, 2023. – S. 111-121
Projektowanie uniwersalne w organizacji przestrzeni bibliotecznej i wykorzystaniu pomieszczeń, zastosowanie technologii asystujących, dostępność cyfrowa usług bibliotecznych.
Wypożyczalnia 184769
[Link do katalogu biblioteki](#)
16. Projektowanie uniwersalne w edukacji : przygotowanie zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w modelu projektowania uniwersalnego / Ewa Domagała-Zyśk // Życie Szkoły. - 2019, nr 8, s. 16-20
17. Projektowanie uniwersalne w inkluzyjnej edukacji uczniów ze spektrum autyzmu : strategie i rekomendacje / Ewa Domagała-Zyśk // W: Osoby ze spektrum autyzmu w biegu życia / redakcja naukowa Anna Prokopiak. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej , 2020. – S. 139-158
Wypożyczalnia 182664
[Link do katalogu biblioteki](#)
18. Projektowanie uniwersalne w procesie nauczania-uczenia się : rekomendacje dla praktyki / Tomasz Knopik // Edukacja Pomorska. – Nr 121 (72 ; 2023), s. 5-7
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na stronie Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku](#)
19. Przestrzeń szkolna / Aleksandra Stemplewska // Dyrektor Szkoły. – 2023, nr 6, s. 31-35
O tworzeniu szkolnej przestrzeni jako stymulującej rozwój uczniów, wspierającej inkluzywność, przyjaznej i dostosowanej do ich potrzeb.
20. Sprawdzone metody w edukacji specjalnej i włączającej : strategie nauczania poparte badaniami / David Mitchell ; przekład Juliusz Okuniewski. – Gdańsk : Harmonia Universalis, 2016. – S. 282-288 : Strategia 20: uniwersalny model nauczania
Wypożyczalnia 179062
[Link do katalogu biblioteki](#)
21. Uniwersalne projektowanie dla uczenia się - możliwość czy utopia? / Agnieszka Olechowska // Edukacja. – 2021, [nr] 1, s. 42-56
M.in. zestawienie tradycyjnego, zróżnicowanego (dostosowanego) i uniwersalnego podejścia do projektowania procesu kształcenia, czyli edukacji statycznej, reaktywnej i proaktywnej.
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na stronie Instytutu Badań Edukacyjnych](#)
22. Uniwersalne projektowanie w edukacji / Łukasz Franków // Głos Pedagogiczny. - 2023, maj, s. 30-35
O trzech postulatach – głównych zasadach uniwersalnego projektowania w edukacji.
23. Uniwersalne projektowanie zajęć jako droga do zaspokajania zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych / Katarzyna Cichoćka-Segiet, Piotr Mostowski, Paweł Rutkowski // W: Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole / redakcja naukowa Iwona Chrzanowska, Grzegorz Szumski. – Warszawa : Wydawnictwo FRSE, 2019. – S. 208-217
M.in.: Wytyczne uniwersalnego projektowania w nauczaniu ; Zastosowanie UDL dla wybranych komponentów lekcji ; Cykl projektowania zajęć z wykorzystaniem UDL.
Wypożyczalnia 182969
[Link do katalogu biblioteki](#)
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na stronie Czytelni Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji](#)
24. Uniwersalność w projektowaniu procesu dydaktycznego studentów z niepełnosprawnością : koncepcja UDL dla szkolnictwa wyższego / Dorota Chmich // Niepełnosprawność : dyskursy pedagogiki specjalnej. – Nr 44 (2021), s. 54-75
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)

25. Wytyczne projektowe dla osób w spektrum autyzmu : identyfikacja potrzeb, barier i ograniczeń na przykładzie szkolnych przestrzeni edukacyjnych / Joanna Matuszewska // Builder. – 2023, nr 12, s. 18-21
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na platformie Biblioteka Nauki](#)
26. Zróżnicowane grupy uczniów - jakie problemy? / Grzegorz Szumski // W: Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole / redakcja naukowa Iwona Chrzanowska, Grzegorz Szumski. – Warszawa : Wydawnictwo FRSE, 2019. – S. 62-69
Wypożyczalnia 182969
[Link do katalogu biblioteki](#)
[Wersja elektroniczna artykułu dostępna na stronie Czytelni Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji](#)

Olsztyn, 5.09.2024 r.

Opracowanie: Bernadeta Golus